

El cinema és un dels grans icones del segle XX. La seua aparició, l'últim lustre del segle XIX, i la seua consolidació en les primeres dècades de la centúria posterior, va suposar, sens dubte, una de les grans fites culturals de la nostra història recent. Va transformar completament els preceptes de la imatge, del so, fins al punt de ser considerat un art (el setè). A això van contribuir l'esforç i la imaginació de persones que avui dia considerem artistes, noms propis que van saber veure les infinites possibilitats d'expressió d'un mitjà que ha arribat a les més altes cotes de popularitat — en el bon i mal sentit d'aquest terme—. El cinema és art, però també entreteniment. El cinema és reflexió, i evasió.

Els historiadors del cinema, com a bons investigadors, van anar determinant una sèrie de moviments i corrents, distingint èpoques, gèneres i estils. Com bé saben, ens agrada etiquetar-ho tot, mantenir cert ordre dins el caos, d'aquí la necessitat de situar a cada un d'aquests noms propis dels que parlava en un gènere o pensament concret. En l'actualitat, es parla de la «Nouvelle vague», del «Neo-

El primer títol que es projectarà en pantalla gran serà 'El setè segell', de 1957

realisme» italià, es parla també de la «Nova onada americana», del cinema independent o el cinema d'assaig... En totes aquestes categories podem trobar a algunes de les ments més brillants que ha donat l'art de la cinematografia.

Moltes d'aquestes corrents o estils van estar influenciats, sens dubte, pel pensament de la seua època, des de l'existencialisme al cinema d'ideologies marxistes o el cinema de denúncia, per citar només alguns exemples. També, com sabem, es va fer ús del cinema com a suport propagandístic, alhora que feia acte de presència la temuda i injuriada censura. Com tot art, el cinema «havia de» ser controlat pels poderosos per mantenir i enfortir (manipular?) Uns ideals concrets. Però bé, d'això millor parlar un altre dia.

DES DE SUÈCIA

Reprement aquest camí de persones que van fer del cinema el que és avui, no podem obviar la importància d'un cineasta nascut a la ciutat de Uppsala, Suècia. Banyada pel riu Fyris, en ella es troba la universitat més antiga dels països nòrdics, fundada el 1477, on van estudiar il·lustres personatges com el físic Anders Cel-

Ingmar Bergman, 100 anys d'una icona del cinema

El Paranimf de la Universitat Jaume I li

dedica fins desembre un cicle al director suec

Un mite. Cineasta excepcional i dramaturg impressionant, la figura de Bergman és imprescindible.

sus, i en ella va venir al món fa ara cent anys Ingmar Bergman.

Nascut en el si d'una família molt estricta, poc va trigar el petit Ingmar, al costat de la seua germana Margareta —el seu altre germà no ho va fer—, a buscar refugi en el món de l'imaginari, fins al punt d'afirmar que va crear un personatge que, exteriorment, «tenia molt poc que veure amb el meu veritable jo». Dit d'una altra manera, Bergman es va desdoblar per la necessitat de sobreviure en aquest ambient que es caracteritzava per una «autodisciplina de ferro». El mateix cineasta va escriure que ell va subsistir a aquesta atmosfera opressiva «gràcies al fet que em vaig convertir en un mentider».

INICIS

Amb vint anys va decidir mudar-se a Estocolm, deixar enrere els seus pares, alliberar-se del seu ferri control. Va ser allà, a la capital, on es va submergir de ple en el món de la dramaturgia, camí que el va portar irremediablement a la cinematografia. A la dècada dels 30 donaria inici l'enlairament del seu creixement creatiu, que ecllosionaria en els anys 40 i es consolidaria en els 50, moment en el qual rodaria dos brillants històries d'amor,

Bergman ha marcat el cinema del segle XX d'una forma absoluta

com van ser *Jocs d'estiu* (1950) i *L'estiu amb Monika*. És llavors quan s'entrecruen dos temes que seran una constant en la seua filmografia, tal com reconeix Peter Cowie: «el primer, reflexiu i filosòfic, analitza l'angoixa d'un món que s'interroga sobre Déu, la dicotomia bé/mal i, d'una forma més general, sobre el sentit de la vida; el segon, càustic, brillant i satíric, broda subtils variacions sobre la incomunicació en el si de la parella».

CONSOLIDACIÓ

A aquests dos títols ja esmentats els van seguir obres que formen part de la iconografia cinematogràfica, com aquesta al·legoria sobre la vida i la mort que és *El setè segell* (1957) o cintes com *Maduixes salvatges* (1957), *Al lliurar de la vida* (1957), *El rostre* (1958), *La font de la donzella* (1960)... El mite ja es va revelar amb aquesta mirada que anava més enllà de la mera estètica, incidint en el subconscient de l'ésser humà. Ell mateix va assegurar: «No hi ha art que, com el cinema, es dirigeixi mitjançant la nostra consciència diürna directament als nostres sentiments, fins el més profund de la foscor de l'ànima».

El periodista i crític de cinema Gregorio Belinchón té clar que

'El setè segell'. Molt probablement, una de les pel·lícules més famoses del director suec, una al·legoria de la vida i la mort que va impactar per la seua profunditat i estètica.

'Maduixes salvatges'. Un altre dels títols més rellevants de la filmografia de Bergman.

'Sonata de tardor'. Aquest serà l'últim film que es projectarà al Paranimf en desembre.

Ingmar Bergman, el seu cinema, és «cos i ànima, buits infinits i solitud, dones i amors gèlids». L'obra del dramaturg, guionista i director suec ha marcat sense cap dubte el cinema del segle XX, tot i tenir, el propi Bergman, la incertesa del que feia, doncs mai va deixar de preguntar-se «com dimonis es fa cinema».

Potser no fos del tot conscient de la importància que anaven a adquirir aquelles peces que va somiar i posteriorment va materialitzar, entre les quals també hem de destacar *L'hora del llop* (1968), amb Liv Ullmann i Max von Sydow, *Crits i murmuris* (1972), *Sonata de tardor* (1978) i la que va ser la seua última pel·lícula per a la gran pantalla —que no la televisió— *Fanny i Alexander* (1982). No obstant això, aquest cineasta ex-

cepcional, un gran intel·lectual del seu temps, la vida del qual va estar marcada sempre per la seua infantesa, va aconseguir confeccionar una de les trajectòries més personals, suggestives i profundes de la història del cinema, i és per això, aprofitant que aquest 2018 es commemora el centenari del seu naixement, pel qual el Paranimf de la Universitat Jaume I de Castelló li dedica un cicle especial en el qual veure (o tornar a revisar) una selecció de la seua filmografia.

El 22 de setembre donarà inici aquest cicle, i ho farà amb *El setè segell*. Fins al mes de desembre el cinema d'Ingmar Bergman es podrà gaudir en pantalla gran a Castelló. Us animeu? ≡

Eric Gras

l'apunt

Un èxit des del minut zero

Obtenir l'èxit des del minut zero és un fet estrany, i més si es pretén consensuar el vist i plau de crítica i públic. No obstant Bergman, consagrat dramaturg, va aconseguir relativament prompte fer-se un nom en la indústria cinematogràfica amb *Prisió* (*Fängelse*, 1949), gestant una prolifera trajectòria amb títols com *Un verano con Mónica* (*Sommaren med Monika*, 1953) o *Sonrisas de una noche de verano* (*Sommarmattens leende*, 1955).

Les seues preocupacions existencials sorgides de les ensenyances morals i l'educació religiosa rebuda tindrien un gran impacte en els seus exercicis filmics sempre sobre les constants de vida i mort a *Fresas Salvajes* (*Smultronstället*, 1957), l'espiritualitat a *El séptimo sello* (*Det sjunde inseglet*, 1957) o la culpa i la venjança a *El manantial de la doncella* (*Jungfrukällan*, 1960). Sense dubte Bergman va dur a terme l'exploració més inten-

sa de la psique humana al joc de mascarades de *Persona* (1966) deixant també palès el seu virtuosisme tècnic en l'ús del blanc i negre i els enquadraments de primeríssims plànols. Per a aleshores el seu treball aconseguia el reconeixement internacional amb les nominacions als premis Oscars de *Gritos y susurros* (*Viskningar och rop*, 1972) o *Sonatas de Otoño* (*Höstsonaten*, 1978). ≡

Aïda Antonino-Queralt